

— Børn død A^o 1800 d. 22 | C. L. E. Hansen Rudtkjøbing.
 32) (Meget forvitret og vanskelig at læse.)
 Her glemmes | de jordiske Levninger | til een glædelig Opstandelse | af
 | Hans Christian Koch | Mester Svend | paa Herr Agent Peter Applebys
 | Skib Byggeri Værft | paa Christianshaun. | Han var født | — — — —
 — — — — — | den 17 October 1710. | Døde i Kiøbenhavn | den
 27 October 1779 | i hans Alder 69 Aar 10 Dage. Hans Hustrue Else
 — — — Koch | var fød i Horsens i Jylland | den 18 November A. 17 . .
 Døde i Kiøbenhavn den 21 Martii 1797 | — — Alder 91 Aar — Dage.

De ældste Led af Familien Undal (Undahl) i Norge.

Af E. A. Thomle.

III. Anders Jonssøns Børn.

2. *Kirsten Andersdatter (Undal)*¹⁾. Hun var født paa Underøen c. 1632 og blev c. 1651 gift med Jens Pederssøn (Kierulf), der døde i Christianssand i Slutten af Aaret 1657 eller i Begyndelsen af det følgende Aar. Jens Pederssøn var utvivlsomt en dansk Mand, formentlig en Jyde og vistnok i nær Slægt med de andre Personer af Navnet Kierulf, der omtrent samtidig boede

¹⁾ Med Hensyn til Benyttelsen og Skrivemaaden af Familienavnet *Undal* kan det her oplyses, at hverken Tolderen Anders Jonssøn selv eller nogen af hans Døtre nogensinde brugte dette Navn. Heller ikke Sønnen David Anderssøn vides at have skrevet sig med Familienavnet Undal. De øvrige 3 Sønner brugte derimod efter sit Fødested Navnet Undal som Familienavn, hvilket ogsaa i alle Fald delvis var Tilfældet med David Anderssøns *Efterslægt* der skrev Navnet „Undal“. Dette gjør ogsaa Anders Jonssøns yngste Søn Anders Anderssøn det eneste Sted, hvor man har fundet hans egenhændige Underskrift. Anders Jonssøns 2 ældste Sønner Laurits og Jonas skrev derimod Familienavnet „Undall“ med 2 l'er, og denne Skrivemaade af Navnet bibeholdt ogsaa alle Laurits Anderssøns Børn og deres Efterkommere. Hr. Jonas Anderssøns Børn skrev i alle Fald tildels Familienavnet med en l. Hans eneste Sønnesøn Jens Fredrik Undahl paa Valen satte derimod en h i Undalnavnet og denne Skrivemaade er af hans Efterslægt bevaret uforandret til Nutiden. Familienavnet skrives ogsaa i Almindelighed — selv i offentlige Dokumenter — med h, selv om det gjælder de andre Linier af Slægten, der selv skrev Navnet paa anden Vis. Da Laurits Anderssøn og hans Efterslægt altid skrev Familienavnet med 2 ll'er, burde hans Navn foran S. 125 ff. være skrevet paa denne Maade.

i Christianssand. Han var saaledes aabenbart en Broder af den Johanne Pedersdatter Kierulf, der først var gift med Hr. Claus Jørgenssøn, Sogneprest til Topdal, og 2den Gang med dennes Eftermand i Embedet Mag. Severin Olufssøn Sode. Thi Johanne Pedersdatters Søn Anders Claussøn paa Aalefjær kalder nedennævnte Borgermester i Christianssand Jens Rasch for „sin Svoger“¹⁾ og dette kan allene forklares derved, at Borgermester Rasch, som det af det nedenfor anførte vil sees, var gift med en Datter af Jens Pederssøn Kierulf og Kirsten Andersdatter. Det er vel ogsaa sandsynligt, at Jens Pederssøn har været i Slægt saavel med Morten og Peder Olufssøn Kierulf, der kort efter Byens Anlæg fra Jylland skal være kommen til Christianssand, som til den Peder Larssøn Kierulf „fra Bergen“, der 9 Marts 1668 blev Foged paa Søndmøre og senere Raadmand i Christianssand, hvor han døde 1693. Han er muligens den Peder Lauritssøn „født ved Silkeborg i Jylland“ der 18 Sept. 1651 tog Borgerskab i Bergen²⁾. Han var gift 1) med Bodil Matsdatter Glad, med hvem han havde 2 Døtre³⁾ og 2) med Johanne, en Datter af Commissarius Arnt Tønnessøn i Christianssand. Peder Lauritssøn var i ethvert Fald en Slægtning af Raadmand Morten Olssøn Kierulf i Christianssand. Sandsynligvis har de alle hørt til samme Slægt. — Jens Pederssøn var af General-tolddirecteur Antoni Knip forordnet til Tolder i Flekkerø og underliggende Distrikt under Tolderen Johan Vibes Absens og blev 5 Juni 1655 af Toldforvalteren søndenfjelds Daniel Knoph ansat som Tolder her, paa hvilken Ansættelse han 15 Sept. s. A. erholdt kgl. Confirmation⁴⁾. Ifølge den ham af Knoph meddelte Instruks af 1 Mai 1656 skulde hans Løn være 420 Rdl. aarlig⁵⁾. Han maa ikke forveksles med den Tolder Jens Pederssøn,

¹⁾ Norske Cancelli-Indlægge 17 Novbr. 1683.

²⁾ N. Nicolaysen, Bergens Borgerbog, S. 77.

³⁾ Retsprotokol Nr. 2462 f. 391. — Døtrene vare: 1) Hedevig Pedersdatter Kierulf, † 1710 p. Thyholmen i Arendal; gift med Chirurg Mathias Jenssøn Aalholm, og 2) Alhed Pedersdatter Kierulf, født paa Søndmøre, der var i Huset hos Svogeren.

⁴⁾ Norske Rigs-Registranter, XI, S. 395 f.

⁵⁾ Listers Lensregnskab (Nr. 509) i Norske Rigsarchiv.

der 11 Febr. 1652 erholdt kgl. Ordre til med sine Regnskaber at forføie sig til Kjøbenhavn¹⁾. Derimod er det uden Tvivl ham der i 1653 sammen med Jesper Hanssøn — som tidligere nævnt — købte et hollandsk Skib, der var indbragt til Agdesiden. Efter Jens Pederssøns Død maatte Enken „fra sit Hus og mange smaa faderløse Børn“ begive sig til Kjøbenhavn, for under et 6 Ugers Ophold her „i denne vanskelige Beleiring“ at klarere Mandens Regnskaber paa Rentekammeret²⁾. I Novbr. 1658 søgte hun om at maatte tillægges noget aarligt af Eftermanden, i hvilken Anledning Lensmanden paa Agdesiden Hans Juel den 28 Novbr. s. A. fik Befaling til om muligt at faa hende accorderet med denne, saaledes at han gav hende noget aarligt³⁾. Som det nedenfor vil sees, har vel denne Mægling fra Lensherrens Side været overflødig, da hun kort efter maa være bleven gift med Eftermanden. Hun er ogsaa øiensynligt den Kirstine, afgangne Jens Pederssøns, der 30 Novbr. 1658 for Livstid blev bevilget Gaarden Drangsholt i Tveits Prestegjeld ved Christianssand, hvilken Eiendom skyldte 6 Huder til Tveit Kirke, mod sedvanlig Landskyld, Skat og Rettighed, uagtet hendes afg. Mand i Kongebrevet kaldes „forrige Stiftsskriver i Agdesidens Len“⁴⁾. Sagen var nemlig den, at Jens Pederssøn Kierulf ved Siden af sit Toldembede tillige var Stiftsskriver i Agdesiden, til hvilken Stilling han blev udnævnt den 2 Juni 1644. Han var da Foged i Mandals Len, men da hans Indtægter vare ringe og den hidtil værende Stiftsskriver var død, søgte han om at maatte ved Siden af sit Fogedembede overtage den nævnte Stilling med Ret til at borthyggle alle Kirkens Gaarde og Jorder i Lister, Mandal, Nedenes og Robyggelagets Lene og for saadan Løn, som den forrige Stiftsskriver havde havt⁵⁾. I 1646 søgte han om paa Grund af sin ringe Løn at blive udlagt en af Kirkernes Gaarde i Lenet, hvorfor ogsaa Lensmanden Palle Rosenkrands 16 Juli s. A. fik

¹⁾ Norske Rigs-Registratorer X, S. 362.

²⁾ Listers Lensregnskaber (Nr. 509) i N. Rigsarchiv.

³⁾ Norske Rigs-Registratorer, XII, S. 223.

⁴⁾ Norske Rigs-Registratorer, XII, S. 224.

⁵⁾ Cancelliet: Kirkerne og deres Gods etc. Pakke Nr. 9 a i N. Rigsarchiv.

Ordre til at udlægge ham en af Kirkens Gaarder, hvor det var beleiligt, paa 4 eller 6 Huder, mod at han svarede sedvanlig Landskyld, Rettighed og Skat af samme¹⁾. Dette erholdt han ogsaa kort efter, idet han udlagdes Gaarden Drangsholdt i Tveits Prestegjeld, der skyldte 6 Huder til Tveit Kirke, mod at svare sedvanlige Skatter af Gaarden. Hermed var han dog ikke tilfreds, idet han 8 Marts 1649 søgte om at erholde Frihed for at svare Skatter af Gaarden og desuden Forbedring i sin Løn, da han kun havde $\frac{1}{2}$ Dlr. af hver Kirke, hvilket androg til i Alt 32 Dlr. aarlig.

Han førte derhos Klage over sin store Besværlighed og de lange Reiser, som han paa egen Bekostning maatte foretage for at forhøre Kirkernes Regnskaber og i Synderlighed, naar Kirkernes Brøstfældighed skulde besigtiges. Da ogsaa Lensherren over Agdesidens Len Jørgen Seefeldt til Visborg 8 Marts s. A. anbefalede Andragendet²⁾, blev det under 30 April næstefter bevilget ham, at han til sin Løns Forbedring, indtil anderledes bestemtes, af hver Kirke, „som god Indkomst og Beholdning haver“ skulde oppebære 1 Rdl. aarlig³⁾. Da Christen Anderssøn 25 Juni 1649 havde faaet Bestalling som Stiftsskriver „i Stavanger Stift“, hvortil ogsaa Agdesiden hørte, fik Jens Pederssøn 3 Sept. s. A. kgl. Confirmation paa sit Embede som Stiftsskriver, idet Christen Anderssøns Bestalling kun skulde gjælde den Del af Stavanger Stift, hvor der ikke allerede tidligere var ansat nogen Stiftsskriver⁴⁾. Som Stiftsskriver blev Jens Pederssøn som oplyst, ansat i 1644. Han aflægges ogsaa Kirkeregnskabet for Nedenes fra 1645—1657, hvorimod det følgende Regnskab fra 1657—59 aflægges af Eftermanden Severin Pederssøn. Jens Pederssøn undertegner her „Jens Pederssøn K.“ eller „J. Pederssøn K.“ og der kan saaledes ingen Tvivl være om, at han er samme Person som Tolderen i Flekkerø, der ogsaa bruger aldeles samme Underskrift. Han nøiede sig imidlertid ikke med at være Tolder

¹⁾ Norske Rigs-Registanter VIII. S. 428.

²⁾ Cancelliet: Kirkerne, deres Godser etc. Pakke 9 a i N. Rigsarchiv.

³⁾ Norske Rigs-Registanter, IX. S. 338 f.

⁴⁾ Norske Rigs-Registanter, IX. S. 472.

og Stiftsskiver, men var indtil han blev Tolder ogsaa Foged i Mandal og Robyggelagets Fogderier. „Erlig, velagt og fornemme Mand, kgl. Maj. Tolder i Christianssand Jens Pederssøn“ mødte nemlig 14 April 1656 paa Thinget i Søgne ved sin Fuldmægtig i en Leiermaalssag, som han som Foged havde her, ligesom „Jens Pederssøn, kgl. Maj. forrige Foged i Mandal“ 11 April s. A. mødte i lignende Sag paa Kaddeland Thing. Ligeledes kaldes han kgl. Maj. Foged 24 Febr. 1655, da han mødte paa Hordnes Thing i Setersdalen, og „forrige Foged i Robyggelaget 18 Oct. 1656¹⁾. I Mandals Fogedregnskab underskriver han ogsaa „Jens Pederssøn K.“ Af de i Rigsarkivet beroende Lensregnskaber sees det, at Jens Pederssøn Kierulf fra 1639—1642 var Foged i (en Del af?) Robyggelagets Fogderi og fra 1 Mai 1642 til Philippi Jacobi 1648 Foged i Mandals Fogderi²⁾. I Regnskabet over Kirkernes Tredieaarstage og Førstebygsel 1648—50 underskriver han Jens Pedersen K. og bruger et Segl, der viser en halv Ulv og en lignende paa Hjelmen samt derover Bogstaverne J. P. K. Paa samme Maade undertegner han Regnskaberne for 1651—55, medens det følgende Regnskab, der gaar fra 1655—58 undertegnes af Enken Kirstine sl. Jens Pederssøns og det derefter følgende Regnskab 1658—59 af Severin Pederssøn³⁾. Formodentlig har Jens Pederssøn Kierulf først været Skriver hos en af de danske Lensmænd paa Agdesiden og af dem befordret til Foged i Mandal og Robyggelagets Fogderi.

Efter sin 1ste Mand Jens Pederssøns Død blev Kirsten Andersdatter 2den Gang c. 1659 gift med Anders Hanssøn Reesen, født c. 1630, † i Christianssand i Slutten af 1665, eftersom hans Eftermand Johan Cramer blev udnævnt den 8 April 1666⁴⁾. Han var en Søn af Biskopen over Sjælland Dr. theol. Hans Hanssøn Reesen og Thale (Andersdatter) Winstrup og saaledes Broder af Præsident i Kjøbenhavn Peder Reesen. Den 25 Marts 1658 fik Toldforvalteren søndenfjelds Daniel Knoph Befaling til at

¹⁾ Lensregnskab Nr. 576 i N. Rigsarchiv.

²⁾ Lensregnskab Nr 498 og 506 i N. Rigsarchiv.

³⁾ Lensregnskab Nr. 512 i N. Rigsarchiv.

⁴⁾ Norske Aabne Breve 1666.

beskikke Anders Hanssøn Reesen til Tolder i Flekkerø efter afd. Jens Pederssøn¹⁾ og 26 Juni s. A. fik han kgl. Bestalling paa Embedet²⁾. Anders Reesen var, da han egtede Jens Pederssøns Enke vistnok selv Enkemand efter et — formodentligt ganske kortvarigt — Egteskab med en Datter af Hr. Anders Nilssøn — Christianssands første Sognepræst — og Marthe (Margrethe) Povelsdatter († 1677). Marthe Povelsdatter, sl. Hr. Anders Nilssøns i Christianssand havde paataget sig Værgemaalet for „sin Dattersøn“ Hans Reesen, hvis Arv indestod hos Borgermester Jens Rasch i Christianssand. Hvad hans 1ste Hustru hed, vides ikke. Sandsynligvis er han vel bleven gift med hende c. 1656, men hun er vel død paa 1ste Barselseng, da det ikke synes som om der har været mere end et Barn af dette Egteskab. Anders Reesen boede i Christianssand. Han eiede her et Hus, der var taxeret for 1000 Rdl. „som han selv iboer“. Desuden angav han sin Formue til 1200 Rdl. Han eiede ogsaa et andet Hus med Søbod i Christianssand, taxeret for 800 Rdl., hvor Hr. Jonas Anderssøn Undall boede³⁾. Ligeledes datterer han sine Toldregnskaber fra Christianssand⁴⁾. Sandsynligvis maa det dog være gaaet ud med ham. Thi hans Hus i Christianssand blev efter hans Død udlagt forskellige Creditorer for Gjæld. I 1665 havde Anders Reesen taget Told af et hollandsk Skib, der paa Grund af Lecage var kommen ind til Flekkerø paa Reise fra Ostindien, hvorfor dets Ladning var bleven omladet i et andet fra Holland opsendt Fartøi. Da der herover førtes Klage fra Hollændernes Side, blev Anders Reesen 17 October s. A. beordret til at afgive Forklaring i Sagen⁵⁾. Hvad Udfaldet blev vides ikke, men Hollænderne har formodentligt sluppet for at betale nogen Told. Kort efter maa Anders Reesen være død i sine bedste Aar. Enken Kirsten Andersdatter levede endnu i mange

¹⁾ Norske Rigs-Registranter, XII. S. 131.

²⁾ Norske Rigs-Registranter, XII. S. 188.

³⁾ Den alm. Landcommission 1661, Bilag til Relationen om Agdesiden, Pakke 2, i N. Rigsarchiv.

⁴⁾ Ibid. og Christianssands Amtsregnskaber for Agdesiden 1663 i N. Rigsarchiv.

⁵⁾ Saml. Kongebreve, Afskrift i N. Rigsarchiv.

Aar derefter. Den 11 Oct. 1666 omtales hun som Enke¹⁾ og hun levede endnu i 1667, da Jens Pederssøn Schjelderup, der efter Bagge Vandal 9 Febr. s. A. var bleven Stiftsskriver i Agdesiden, fik udlagt Gaarden Østre Ugland i Fjære Sogn til Embedsbolig, eftersom den Gaard, der tidligere havde været Stiftsskriverens Bolig, var „forundt Formandens Enke Kirsten Andersdatter“²⁾.

Kirsten Andersdatter var imidlertid død før 1670. Thi baade Anders Reesen og hans Hustru kaldes da „salig“³⁾. Børn i hendes andet Egteskab kjendes ikke med Sikkerhed. Med Jens Pederssøn Kierulf havde hun sandsynligvis 5 eller 6 Børn men med Anders Reesen formodentlig kun en Søn. Det kan i alle Fald ikke sees, at denne har haft mere end 2 Sønner, af hvilke den ældste maa have været af hans første Egteskab med Hr. Anders Nilssøns Datter. Børnene vare formentlig følgende: 1) Maren Jensdatter (Kierulf), født i Christianssand c. 1651, † i Christianssand 1697 (begr. i Domk. 19 Aug. s. A.). Gift 1) c. 1668 med Handelsmand i Risør Gert Isachssøn Falch, født i Risør c. 1632, † der i Marts 1679, Søn af Isach Lauritssøn Falch og Dorothea Enevoldsdatter (Ingvordsdatter). Han var da Enkemand, gift 1) i Skien 27 Januar 1661 med Dorthe Hansdatter, født i Skien 1642, † i Risør 27 Juni 1662, Datter af Raadmand i Skien Hans Iverssøn og Pernille Halvorsdatter. Han havde 5 Børn med Maren Jensdatter og 1 Søn med sin 1ste Hustru. 2) i 1682 med Jacob Petterssøn Preus, der 1 Decbr. 1683 blev Stiftamtskriver i Christianssand, hvor han døde 26 Aug. 1713. Om ham har jeg allerede tidligere i dette Tidsskrift (3 R. II. S. 287 f.) meddelt udførlige Oplysninger, der ere supplerede ved de af Hr. S. Finne Grønn sammesteds (4 R. IV. S. 163 f.) meddelte Efterretninger om Familien Falch, hvortil her henvises. Efter

¹⁾ Personallist. Tidsskrift, 3 R. II S. 158.

²⁾ Personalh. Tidsskrift, 3 R. V. S. 51. Naar jeg her har antaget Kirsten Andersdatter for Enke efter Bagge Vandals Formand som Stiftsskriver Severin Pederssøn, er det urigtigt. Ved Formandens Enke, maa menes Enken efter Severin Pederssøns Formand som Stiftsskriver og ikke Enken efter denne selv.

³⁾ Retsprotokol 2130 f. 43.

Maren Jensdatters Død blev Stiftamtskriver Preus 2) 1698 i Christianssand¹⁾ gift med Maren Andersdatter (Dedekam), født i Christianssand 16 Juni 1659, † der 9 Marts 1741 (begr. 16 s. M.) 81 A. 2 M. 3 U. 5 Dage gl., Datter af Borger og Raadmand i Christianssand Anders Tønnessøn og Karen Hansdatter Spinche. Hun var, da hun egtede Preus, Enke efter Raadmand i Christianssand Morten Olssøn (Kierulf), der døde i Christianssand i April 1696 (Liget blev 6 April s. A. „nedsat udi Sl. Commissarie Arnt Tønnessøns Begravelse“ i Christianssands Domkirke). Med ham havde hun 9 Børn, der ved Mandens Død alle vare umyndige, hvorfor hun den 24 Decbr. 1698 erholdt kgl. Tilladelse til, naar Skiftet efter Manden var sluttet, at beholde sine Børns fædrene Arvemidler under Værgemaal enten hun indlod sig i nyt Egteskab eller ei, indtil Børnene bleve myndige og selv kunde annanme sine Midler, dog under Børnenes nærmeste Frænders Tilsyn. Men da hendes Stedsønner Oluf og Jørgen Mortenssønner Kierulf²⁾ indberettede, at hun havde indgaaet Egteskab med Stiftamtskriver Preus uden at holde Skifte efter Manden og to uskiftede Boer saaledes mod Loven vare bragte sammen, erholdt Magistraten i Christianssand 12 Sept. 1699 Befaling til straks at beskikke de umyndige Børn Værger og afholde Skifte efter Manden. Dette maa ogsaa være skeet; thi det blev sluttet 11 Januar 1700. Ved dette Skifte og ved Skiftet efter Kierulfs senere afd. Sønner Morten „Mortenssøn“ og Morten „Olssøn“ Kierulf (sl. henholdsvis 16 og 18 Marts 1701) tilfaldt der hver af Maren Andersdatters 3 umyndige Børn med Morten Olssøn Sønnen Hans 1512 Rdl. 2 β og hver af de to Døtre Karen og Johanne Marie Kierulf 756 Rdl. 1 β. Af Kirkeregnskabet for Christianssands Domkirke sees det, at Maren

1) At Maren Andersdatter allerede i 1698 blev gift med Preus synes at fremgaa af, at der 25 Juni 1698 i Christianssands Domkirkes Regnskab føres til Udgift: et af sl. Morten Olssøns Sæder udi den første Stol i det syndre Kryds paa venstre Side, som Mad^{m^e} Maren Preuses haver betinget og kjøbt den 12 Januari næstafvigt for 3 Rdl.“

2) I et tidligere Egteskab havde Morten Olssøn Kierulf 5 eller sandsynligvis flere Børn, da han allerede 1683 opgiver at have 8 Børn. (Christianssands Byregnskaber 1662—90 i N Rigsarchiv).

Andersdatter i Aug. og Sept. 1697 „lod forbedre og større gjøre Altertavlen samt og den ladet forgyldte og staffere“. Hendes 2den Mand Stiftamtskriver Preus døde i 1713 uden at hun med ham havde Børn. Den 1 Novbr. 1724 søgte Enken om at erholde Commissarier til at foretage Skiftet efter ham, men først 21 Febr. 1730 kunde Boet tages under Behandling, da Preuses Regnskaber som Stiftamtskriver først maatte bringes til Afgjørelse. Dette skeede ved kgl. Resol. af 12 Febr. 1728 og 3 Marts s. A. modtog Enken endelig Kvittering for Mandens Oppebørseler fra 1 Januar til 26 Aug. 1713 paa 90,255 Rdl. 43 β. I Anledning af dette Regnskabsopgjør maatte Enken i over 2 Aar opholde sig i Kjøbenhavn. Grunden til Boets lange Henstand var ogsaa en Proces med Laasby og Neugaard i Amsterdam, der først paakjendtes i 1731. Boet eiede følgende faste Eiendomme: 1) Hus og Grund i Christianssand, som Enken selv beboede, hvilken taxeredes for 550 Rdl., men ved Auction den 21 April 1730 blev solgt til Svigersønnen Præsident Peder Wium for 552 Rdl. 2) Sal. Mag. Jonasis (∴ Jonas Undalls) Hus og Grund, i Christianssand, taxeret for 190 Rdl., men ved Auctionen kjøbt af Præsident Wium for 165 Rdl. 2 ¼. 3) Et Hus med Tomt i Christianssand, som Mønsterskriver Arnt Mechlenborg beboede, taxeret for 60 Rdl., men ved Auctionen tilslaaet Stedsønnen Raadmand Anders Mortenssøn Kierulf for 65 Rdl. 4) En Tomt ved Kleven, taxeret for 8 Rdl., der paa Auctionen tilsløges Sønnen Johannes Mortenssøn Kierulf for 20 Rdl. 5) 2 gamle forfaldne Huse ved Siden af det af Enken beboede Hus, af hvilke Morten Olssøn selv i sin Tid havde beboet det ene, og det andet en Søbod, hvilke begge ved Auctionen solgtes for 82 Rdl. til Raadmand Anders Mortenssøn Kierulf. 6) 1/12 Hud i Gaarden Mo-land i Landvigs Sogn. 7) 1 Gjedeskind i Nøstevaag i Søndeløv samt 8) 1 1/2 Hud i Gaarden Øvre Fjermedal i Vegusdal, som Morten Olssøn i 1687 havde erholdt Udlæg i paa Skiftet efter Borgermester Mads Christenssøn i Christianssand, hvilken af Boet solgtes for 135 Rdl. til den odelsberettigede Ole Christenssøn Fosland, maaske Broder af Borgermesteren. Boet var imidlertid

fallit, hvorfor begge Preus's Døtre i følgende Skrivelse til Skifte-
retten gik fra Arv og Gjæld:

„Weledle og Welvise Hr. Skifteforvaltere udj afg. Cammerraad Preuses
Stervbo!

Som fornemmes ved saa nær værende Slutning efter min sl. [Fader] for-
rige Stiftamtskriver Cammerraad Jacob Preus, at Stærvboens Midler iche skal
være i den tilstand, at den til sin Gjæld formaar at betale, altsaa ifølge af
den derom allernaadigste udgangne Forordning samt min Svoger Wel Edle og
Welbr. Hr. Major Hirsch, som tilægte haver min Søster Ingeborg Kirstine
Preus, hans til mig herom ergangne Skrivelse af 13 Augustij nestleden, aar-
sages vi hermed at frasige os at arve og gjelde efter forbe^{te} vores salig Fader,
saa at Stærvboens Forvaltning overlades til Skifteforvalternes forsvarlige Ad-
ministration.

Christianssand d. 30 Augustij 1734.

Jeg forbliver Wel Edle og Welvise Hr. Skifteforvaltere udj afgangne
Cammerraad Preuses Stærvboe tjenestskyldigste Tjenere.

Salig Anders Mortensens Enke
Helvig Marie Preus.“

2) Ingeborg Jensdatter (Kierulf), født c. 1652, opholdt sig
endnu 1697 i Christianssand, men † i Stavanger 1712 (begr. i
Domk. 9 Decbr. s. A.). Hun blev i 1671¹⁾ i Christianssand gift
med Jens Jacobssøn Rasch, født i Søndfjord c. 1640, † i
Christianssand 1688, Søn af daværende Foged i Søndfjord,
senere Lagmand i Stavanger Jacob (Lauritssøn) Rasch og Anna
Mogensdatter. Han blev 18 Oct. 1661 Student fra Stavanger
Skole²⁾ og blev (c. 1666?) Rector i Christianssand. Den 18
Januar 1670 fik han Brev paa Øiestad Kald i Mester Hans
Tausans Sted „saafremt han efter foregaaende Examen til Preste-
embedet dygtig befindes“ med Tilladelse til at succedere Sogne-
presten sammesteds Hr. Salve Thomessøn og hvis den daværende
Capellan Hr. Erik Jørgenssøn forinden skulde afgaa ved Døden,
skulde han imidlertid hans Capellani mod den sedvanlige Løn
og Rettighed betjene³⁾. Herom blev der dog ikke Tale, da han
nemlig straks efter blev befordret til et civilt Embede, idet han
allerede 19 Sept. 1670⁴⁾ udnævntes til Borgermester i Christians-

¹⁾ De fik 28 Sept. 1671 Fritagelse for at staa offentlig Skrifte, fordi Konen
var kommen for tidlig i Barselseng efter Bryllupet mod at give noget til
de Fattige.

²⁾ S. Birket Smith, Kjøbenhavns Universitets Matrikel, I. S. 304.

³⁾ Norske Aabne Breve 1670.

⁴⁾ Norske Aabne Breve 1670.

sand efter Nils Andersson Stobæus¹⁾, i hvilken Stilling han forblev til sin Død i Slutten af 1688, da hans Eftermand Hans Brochmann blev udnævnt 19 Januar 1689²⁾. Efter Rasch's Befordring stod Rectoratet i flere Aar ledig fornemmelig „af Manguement af Indkomme til Rectors Løn og Underholdning“, idet det ved et Kongebrev til Biskop Tausan i Stavanger af 19 Oct. 1670 blev bestemt, at da der til Skolen i den Tilstand, hvori den nu findes, og til Kirkens Opvartning ei skal behøves mere end én Person „som dog neppelig sig deraf skal kunne underholde“ skal den Person, som til Skolemester forordnet er, den alene tilligemed Kirken betjene³⁾. I nogle annalistiske Optegnelser heder det om Rasch, at han var „en nyttig og duelig Mand“, hvilket ogsaa kunde stemme godt med, at da i 1687 efter Forslag af Statholder Gyldenløve, Michael Vibe, Rentemester Brandt og Mathias Moth, der 8 Januar s. A. havde faaet Ordre til at afgive Forslag om dygtige Magistratspersoner i Christianssands By og i Amtet⁴⁾, under 12 Febr. s. A. hele Magistraten i Christianssand forløvedes, bestemtes det dog, at Borgermester Rasch, Byfoged Beermann og Byskriver Ebbe Fredrik Pederssøn indtil videre skulde vedblive i deres Embeder⁵⁾. At Rasch saaledes kan have været en dygtig Borgermester, er ikke usandsynligt. Men han har derhos vistnok været temmelig egenmægtig og myndig, ligesom man heller ikke faar Indtrykket af at han har været ganske uegennyttig. Byens Regnskaber var nemlig paa hans Tid i en fuldstændig Uorden og Raadmændene Hans Hanssøn Spinche og Michel Hanssøn siger derfor ogsaa i 1691, da der gjordes Ansvar mod dem: at de vare de yngste Medlemmer af Raadet „saa haver hverken Borgermester eller de tre ældste Raadmænd, ei heller og langt mindre vi som de tvende yngste kunnet bringe det dertil, at vi maatte have noget at sige udinden og ved Byens Skatter og dertil hørendes Ordres og

¹⁾ Han var udnævnt til Borgermester i Christianssand 23 Juli 1669. Hans Enke hed Elisabeth Worm.

²⁾ Norske Aabne Breve 1689.

³⁾ Norske Missiver 1670 i N. Rigsarchiv.

⁴⁾ Norske Missiver 1687.

⁵⁾ Norske Aabne Breve 1687.

Regnskaber, men Præsidenten samme Tid haver disponeret alle Ting (undtagen Skatternes Læggen og Ligning) med Ordres og Assignationer selv alene at annamme og forvare samt Kiembnerne til og Skatternes Betaling at beordre og kvittere. Hvilken lige Maade og Husholdning tvende Borgermestere sal. Jens Rasch og sal. Carsten Mechlenborg i deres Tid haver brugt og vedholdet uden at give Raadmændene nogen Oplysning om deres Forretning¹⁾. Under 30 August 1681 søgte Rasch om Lønsforbedring, da hans Indtægt var saare ringe, eftersom hans hele Løn alene bestod i den Accise, som kunde falde og „nogen Høavling og 2de Flommøllers Indkomst“. Men da den forrige Cancellisekretær Claus Tausan var tillagt 200 Rdl. aarlig af Accisen i Pension²⁾, Commissarius Jacob Riis var benaadet med Møllerne og tilliggende Engmark og da den forrige og nu sengeliggende Præsident Nils Pederssøn oppebar den halve Portion af Præsidenternes og Bogermesternes Part³⁾ samt Accisebetjenterne skulde lønnes af Accisen, blev der ikke meget igjen til Borgermesteren. Da der ikke længer skulde være nogen særskilt Præsident, søgte han om som ældst Borgermester, hvem det meste af Præsidentens Forretninger paalaa, at maatte oppebære den Part og Accise, som Præsidenten før havde havt samt Vinterleiepengene, som skulde erlægges af alle Fartøier og Farkoster, der overvintrede i Byen og Distriktet³⁾. Under 4 Oct. s. A. erholdt han ogsaa til sin Løns Forbedring, da der ingen Præsident „der sammesteds skal befindes“, den Anpart af Accisen og andet lignende, som Præsi-

¹⁾ Christianssands Byregnskaber, Contributionsregnskabet 1664—1700 i N. Rigsarchiv.

²⁾ Han fik 15 Mai 1669 i Pension de 200 Rdl. aarlig af Accisen, som Commissarius Laurits Christenssøn tidligere havde havt. Bevillingen blev conf. 29 Jan. 1670. — Det synes imidlertid at have været meget vanskeligt for Tausan at faa Pengene udbetalt af Magistraten. Den 9 Novbr. 1669 fik nemlig denne Befaling til at udbetale Tausan Pengene, men det synes ikke af have frugtet. Thi 27 Sept. 1670 fik Tolderen i Christianssand Johan Cramer Ordre til at udbetale Pengene, men heller ikke dette nyttede, hvorfor Ove Juel 30 Januar 1679 fik Ordre til at arrestere Accisen i Christianssand, da Magistraten gjorde alskend Udflygt med at betale Tausan de ham tillagte 200 Rdl. aarlig. (Norske Missiver i N. Rigsarchiv).

³⁾ Cancelli-Indlæg 4 Oct. 1681 i N. Rigsarchiv.

dent Bertel Scheving ifølge Brev af 14 Decbr. 1670 var tillagt¹⁾. Endelig blev det ogsaa ved Christianssands nye Privilegier af 15 Juni 1685 bestemt, at de 200 Rdl. aarlig af Accisen, som Tausan hidtil havde oppebaaret, skulde henlægges til Gadernes Brolægelse i Christianssand og naar dette tilbørligt var tilendebragt, skulde Magistraten oppebære Beløbet til sin Løns Forbedring.

I 1672 havde Borgermester Rasch en heftig Strid med Mag. Jonas Undall og dennes Svoger og i 1685—86 med Kirkeværgerne i Christianssand. Den sidste Sag reiste sig af at Rasch 2 Januar 1675 havde laant 499 Rdl. af Christianssands Kirke mod Forsikring i en Del Obligationer og Pantebreve i Jordegods. Capitalen var forbleven henstaaende, indtil Kirkens Forstandere 14 Juni 1682 „til Lagthinget derpaa haver stævnet og de forermedte Obligationer og Pantebreve til fuldkommen Indførsel for Kirken disputeret“, da tvende Obligationer ere blevne underkjendte, dog med det Vilkaar at Rasch „som en autoriseret Øvrighedsmand“ skulde give Kirken Refusion for slig mislig Betaling. Dommen blev derefter liggende til 1684, da Sognepresten Anders Scheen og Raadmand Hans Hanssøn Spinche bleve Kirkeværger. Disse lod da gjøre Indførsel og derefter ved offentlig Auction bortsælge Panterne til største Fordel for Borgermester Rasch, som de derefter tilstillede specificeret Opgjør med Anmodning om at han i Mindelighed vilde fornøie Kirken, hvad der var bleven udækket. „Men som han til denne Tid mod Løfte ei haver præsteret Betaling“ og Lagmanden i en anden Dom af 18 Decbr. 1685 „mere haver anseet Borgermester Raschs Indsigelser end vores Specialregning“, saa ansøgte de 31 Decbr. 1685 om at maatte paaanke Sagen til Overhofretten, uagtet Appelfristen var oversiddet²⁾. Hertil erholdt de ogsaa 13 Febr. 1686 Bevilling³⁾.

Borgermester Jens Rasch angiver 1683 5 Børn, 1 Tjenestepige, 1 Amme, 1 Dreng, 1 Hest og 2 Kjør; i 1684 1 Pige, 1 Dreng, 1 Arbejdshest og 1 Ko; i 1688 3 Børn, 1 Pige, 1 Dreng, 2 Kjør og 1 Arbejdshest og i 1689 nævnes hverken han eller

¹⁾ Aabne Breve 1681 i N. Rigsarchiv.

²⁾ Cancelli-Indlæg 13 Febr. 1686 i N. Rigsarchiv.

³⁾ Norske Missiver 13 Febr. 1686 i N. Rigsarchiv.

hans Enke. Hun flyttede i alle Fald senere til Stavanger, hvor hun døde. Som det af det Foregaaende fremgaar havde hun 5 Børn, af hvilke de 3 i 1688 var over 14 Aar.

3) Sophie Jensdatter Kierulf, født c. 1653, † i Skien 1703. Ugift. Skifte efter hende holdtes i Skien 12 Mai s. A. og sluttedes 18 Decbr. 1704. Hun efterlod kun noget Løsøre der ved Auction udbragtes til 61 Rdl. 1 Mk. 19 Sk., medens Gjælden, hvori blandt Husleie til Berthel Schevings Enke, hos hvem hun døde, udgjorde 73 Rdl. 2 Mk. 16 Sk.¹⁾.

4) Anna Marie Kierulf, der 1683 fik Bevilling til at være myndig, hvorfor Lagmand Laurits Undal 24 Marts s. A. fik Brev om at aflevere hendes fædrene og mødrene Arv for hvilken han havde været Værge.

5) Anders Jenssøn Kierulf i Christianssand. At han ogsaa var en Søn af Kirsten Andersdatter bestyrkes ved at Mag. Anders Pederssøn Scheen kalder ham „høistærede kjære Fætter“²⁾. Han blev 12 Marts 1679 Vice-Tolder i Christianssand, med Ret til at succedere Tolderen Johan Cramer, hvis Fuldmægtig han var, og som — efter Rentekammerets Forklaring — selv havde „udvalgt denne Anders Jenssøn Kierulf til sin Datters Mand og udi den Forhaabning betroet ham paa egen Haand i hans Fravær Toldindtraderne, for hvilke Kierulf imidlertid gjorde ham saa slet Regnskab, at der manglede nogle Tusind Rigsdaler“, hvilket blev hans yderste Ruin. Cramer fik 29 Aug. 1682 bevilget Commissarier, der skulde paadømme hans Mellemværende med Kierulf, der 30 Sept. s. A. fik Contracommissarier. Kierulf blev ved Commissariernes Dom dømt til at svare Cramer en betydelig Sum, til hvis Fyldestgjørelse han af Cramer blev sat i Arrest i Christianssand. Han erhvervede imidlertid 19 Januar 1684 Befaling til Stiftamtmand Ludvig Rosenkrands, at han mod Caution skulde løslades af Arresten og da Overhofretten, for hvem Kierulf havde indstævnet Commissariernes Dom, den 20 Marts 1684 underkjendte Dommen og henviste Sagen til Behandling af nye uvillige Commissærer, fordi

¹⁾ Skiens Skifteprotokol 1697—1713 f. 418.

²⁾ Christianssand stiftamtskrivers Regnskab 1680—90.

Kierulf ikke mødte og nærmere Oplysninger ansaaes fornødne og især, som det syntes, fordi den af Kierulf udvalgte Commissarius Landcommissairen Hans Hanssøn (Rosencreutz) ikke havde deltaget i Commissionsforhandlingerne formedelst de mod ham af Cramer gjorte Indsigelser¹⁾, klagede Cramer 12 Sept. s. A. til Rentekammeret over at han ikke kunde komme til Endelighed med Sagen, der nu havde verseret paa 3die Aar. Kammeret foreslog derfor 18 Oct. at det skulde dømme i Sagen, hvilket Kongen bifaldt 28 s. M. Hvad Udfald Sagen fik vides ikke. Han levede endnu i 1686, da Statholder Gyldenløve 15 Mai s. A. fik Brev om at forordne Commissairer mellem „forrige Tolder i Christianssand“ Anders Kierulf, Povel Jacobssøn Riis og Johan Pettersen Bergmann. Han maa imidlertid kort efter være død ugift, i alle Fald før 12 Decbr. 1688. Det siges nemlig da, at Kierulf, der sad arresteret paa Christianssands Fæstning for hans Gjæld til den kgl. Kasse, i Slutten af Sept. s. A. „eschaperede og siden nær Jylland paa Isen borte blev og druknede“²⁾.

6) Hans Jenssøn Kierulf, der 18 Sept. 1676 forekommer som Vidne i Lister, var muligens ogsaa en Søn af Jens Pederssøn Kierulf. Maaske er han den Hans Jenssøn Kierulf, der nævnes i Arendals Geistlighed, S. 14, Noten, hvortil henvises.

7) Peder Anderssøn Reesen; formentlig eneste Barn af 2det Egteskab. Hans videre Skjæbne kjendes ikke. (Fortsættes.)

Spørgsmaal og Svar.

Spørgsmaal 5.

I Anledning af Udarbejdelsen af en Stamtavle over Familien Friboe søges Oplysninger om følgende Bærere af Navnet:

1. Kaptajn Hans Friboe, † 18 Decbr. 1747 i Fladstrand, gift med Anna Dorothea Wildenradt. Det ønskes navnlig oplyst hvem han var Søn af.
2. Kaptajn Ferdinand Wilhelm Friboe (f. 17 Febr. 1781 i Rendsborg) og *hans Descendens*. Han forblev i 1814 i Norge, og der findes nogle Data om ham i Personalthistorisk Tidsskrift 1882.
3. Den sidstes Broder Kaptajn Gottfried Otto Friboe (f. 26 Okt. 1774 i Rendsborg) der ligeledes i 1814 blev i Norge samt hans eventuelle Descendens.

Paul Hennings. St. Kongensg. 83.

¹⁾ Overhofrettens Afsigtsbog for 1684 i N. Rigsarchiv.

²⁾ Christianssands Stiftamtskriverregnskaber 1687—90.